

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 7. De naturali obligatione conformandi voluntatem nostram cum
diuina,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

interluctum Iudicem, & conscientiam tuam. Noli timere nisi causam tuam.]

55.

Alia verò officia tribuntur conscientie, per modum Iudicis: vt accusare, defendere, redarguere, excusare, remordere; postquam enim per testimonium conscientie aliqua facta esse constat; per eiusdem iudicium examinatur ad legis æternæ regulam: inuenitque quod ab hac discrepent, accusantur, & voluntas eorum author, redarguitur. Vnde hæc tristitia in quietudine que concipit, que conscientie remorsus nominatur. Inuenit verò quod conformia sint legi & tenet, defendit ea vel excusat: indeque sequitur voluntas: requies quæ consolatio appellatur ex D. Anton. l. part. tit. 3. ca. 10. §. 5. De quibus officiis mentio est Sapient. 17. cum dicitur: Frequenter præoccupant pessima, redarguente conscientia: cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis; semper enim præsumit scæua, perturbata conscientia.] Et in epist. ad Rom. cap. 2. cum dicitur testimonium reddente illis conscientia ipsorum: & inter se inuicem cogitationum accuantium aut etiam defendentium.] Adde illud ex D. Gregorio relatum in quest. 3. cap. In cunctis. Quem conscientia defendit, liber est inter accusatores, & sine accusatione esse non potest si sola que interior addit, id est condemnat, conscientia accuset.

56.

Alia denique officia tribuntur conscientie per modum legislatoris vel consilij, vt obligare, retrahere, absoluerè, mitigare & instigare. Nam quando conscientia dicit aliquid agendum esse vel omittendum, dicitur obligare: quando vero dicit aliquid esse sub peccato, aut de consilio omittendum dicitur retrahere: quando autem dicit nos nullo modo teneri ad aliquid agendum, vel omittendum, dicitur absoluerè, quando porro dicit nos non teneri ad aliquid agendum vel non agendum, nisi de consilio & quadam æquitate, dicitur mitigare: quando denique dicit aliquid agendum tanquam medium vile ad aliud, aut tanquam securius, dicitur instigare.

57.

Quintum est, conscientiam ex variis conditionibus, quas admittit, varias fortiter appellationes. Ex vna parte enim dicitur tum bona, tum pura, tum sincera, tum etiam tranquilla. Bona quidem, quatenus dicit bonum & retrahit à malo; pura verò, quatenus facta examinatione se inuenit vacuum à crimine; quo modo ad eam pertinet illud Ecclesiastici 13. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: id est, substantia quæ neque acquisita neque retenta est iniuste. Sincera porro, quatenus coniunctam habet simplicitatem intentionis, vt in D. Paulo ex citatis verbis 2. ad Corinth. cap. 1. Tranquilla denique, quatenus nec scrupulis, nec remorsu agitur.

Ex parte verò contraria, dicitur tum mala, tum inquinata, tum cauteriata: tum etiam inquieta. Atque mala, quatenus dicit malum: & inquinata, quatenus facta examinatione, se inuenit cum peccato: quo modo ad eam spectat illud Apost. ad Titum 1. Inquinata sunt eorum mens & conscientia: item cauteriata (quo modo vocatur ab eodem Apostolo in cap. 4. prioris ad Timoth.) quatenus corrupta est, & quasi adusta igne concupiscentiæ, est que metaphorè sumpta à malefactoribus, quibus ferro candenti cutis inuritur in signum perpetrati delicti & infamiae: ac demum inquieta dicitur, quatenus agitur scrupulis vel remorsu, aut desperatione de salute, propter peccata commissa: aut præsumptione de malis sibi euentis, iuxta illud Sap. 17. Semper præsumit scæua, perturbata conscientia.

Præterea dicitur conscientia tum recta, tum erronea; recta quidem, quatenus per illam homo de eo quod agere vel omittere debet, iudicat vt par est: sicut facere censetur, dum sequitur id quod certo & euidenter nouit aut saltem credit (si tale est quod à viro prudente credi debeat) agendum esse vel omittendum. Erronea verò, quatenus per illam, secus quam par est, iudicat; vt solet facere ex aliqua ignorantia.

Denique conscientia dicitur tum certa, tum dubia, tum etiam scrupulosa. Certa quidem, quatenus determinatè & absque hæsitacione iudicat aliquid esse agendum vel non esse agendum. Dubia verò minus propriè sumpta seu probabilis quatenus determinatè quidem iudicat aliquid esse faciendum, sed non sine hæsitacione ac formidine de contrario:

nempe an potius non sit faciendum. Dubia verò propriè & pressè sumpta, quatenus ita hæret fluctuat que circa aliquid an faciendum sit nec ne, vt neutri parti assentiat. Scrupulosa denique, quatenus adhæret quidem vni parti, sed ob leue aliquod argumentum, cuius non occurrit solutio, vel ex aliqua animi infirmitate, facit, id cum anxietate que animam ipsius torquet.

CAPVT VII.

De naturali obligatione conformandi voluntatem nostram cum diuina.

S V M M A R I V M.

- 58 Ratio peccati respectu legis naturalis, vnde contingat in actione humana.
 59 Diuina voluntatis distinctio in præipientem, prohibentem, consultantem, permitentem & operantem ac nostra, in deliberatam & in indeliberatam.
 60 Modi quibus potest nostra voluntas diuine conformari.
 61 Voluntas nostra ex obligatione, conformanda est diuine præipienti aut prohibenti, non item consultanti.
 62 Quatenus ex obligatione conformanda sit permitenti.
 63 Eam in re voluta conformare diuine operanti, non est obligatio.
 64 Potest idem esse iusta volitionis, & iusta nolitionis obiectum: idque quæ ratione.
 65 Homo potest suam voluntatem diuine operanti conformare, etiam quando ea est contra particularem finem, quem ipse tenetur velle.
 66 Voluntas nostra à voluntate diuina potest in re voluta discordare, tantum conditionaliter.
 67 Voluntas nostra diuine operanti, ex obligatione conformanda est, in actu volendi: non item in modo volendi: & quo modo in ratione volendi.

Respectu legis naturalis, in actione humana ratio peccati ex eo contingit, quod libera hominis voluntas teneatur in agendo conformare se diuine voluntati obligatoriæ, tanquam supremo suo motori: quodque practicum iudicium de agendis, vel non agendis, tam vniuersale per synderesim, quam particulare per conscientiam, sit quasi præco à Deo destinatus ad significandam ostendendamque nobis illam suam diuinam voluntatem: vnde fit vt nostram voluntatem teneamur eidem iudicio conformare: non quidem itaquam imponenti obligationem, sed tanquam ostendenti impositam: sicut præconi regio promulganti Regis edictum, obtemperat, non tanquam imponenti, sed tanquam ostendenti, impositam à lege obligationem.

Quod tamen non obstat, quin à tali iudicio discordare, voluntas nostræ possit contingere, propterea quod ipsum non est lempertitium verum & certum, vt sufficienter ostendat nobis Dei voluntatem obligatoriam: sed plerumque, est saltem dubium. Ac quantum cuique verum sit ac certum, plerumque tamen fit vt voluntas ipsa contrarium sequatur, ob naturalem societatem, quam habet cum appetitu sentiente; qui per intermediam phantasiam excitat intellectum practicum, iudicium recto contrarium: quod ab eodem appetitu illud lecta voluntas, pro sua in agendo libertate, sequitur potius quam alterum rectum.

Id autem tripliciter fieri potest. Primum, cum quis ante excitatam passionem rectè iudicauit de eo quod agendum vel non agendum fuit: sed illa excitata aliter iudicat. Secundum, cum quis in vniuersali rectè iudicans, in particulari ex aliquo deprauato affectu malè iudicat: vt ille qui credens furtum de se malum esse; ex affectu inordinato quem ad rem aliquam habet, iudicat eam sibi hic & nunc futandam esse. Tertium, cum quis secundum rectam rationem in particulari iudicat aliquid malum esse: vt in hoc tempore & loco malum esse comedere carnes, quia prohibitum est ab Ecclesia: secundum sensualitatem verò, item in particulari iudicat contrarium: vt bonum esse hoc tempore & loco carnes comedere, quia id delectabile est.

Iam cum non omnis Dei voluntas, etiam nobis patefacta, obligatoria sit, ac cui teneamur sub peccato voluntatem

stram conformare in agendo: neque conscientia illam quatenus obligatoria est, similiter; eodemque modo semper ostendat: sed interdum verè ac sufficienter, vt cum est conscientia recta & tranquilla; interdum falsò, vt cum est erronea; interdum insufficienter, vt cum est dubia; interdum denique cum aliqua hæsitacione, anxietate, atque vt quando censetur scrupulosa. Cum inquam hæc ita sint: ad plenam notitiam rationis iudicandi de peccatis ex lege naturali, restat vt quatuor doceamus. Primum est quatenus ex obligatione, voluntas nostra debeat diuinæ conformari. Secundum, quatenus conscientia erronea. Tertium, quatenus conscientia dubia. Quartum quatenus conscientia scrupulosa. Simpliciter debere conformari conscientia rectæ, satis constat.

Quatenus debeat ex obligatione voluntas nostra diuina conformari.

SECTIO I.

Prænotandum est primò, diuinam voluntatem, quæ in se simplicissima est, ex præcepto, prohibitione, cõsilio, permissione, & operatione Dei (ex quibus tanquam ex suis signis innotescit nobis) distingui in præipientem, prohibentem, consulentem, permitentem & operantem. De qua re D. Thom. 1. p. q. 19. art. 12. vbi Caietan. versum hanc habet eadem signa indicantem.

Præcipit, ac prohibet, permittit, consulit, implet.

Prænotandum est secundo, voluntatem nostram, quæ in se vna est, ex duplici modo quo in obiectum suum tendit: nempe absque deliberatione, & antecessa deliberatione rationis; distingui in deliberatam & indeliberatam: de illaque tantum sermone hic esse.

Prænotandum tertio conformitatem de qua agimus, humanæ voluntatis cum diuina (consistentem in consensione illius cum hac) posse esse aut in actu volendi; vt cū volumus id quod Deus vult nos velle: aut in modo volendi, vt cum sicut Deus vult ex charitate operari, ita & nos volumus ex charitate operari; aut denique in ratione volendi, seu in motuum voluntatis: vt cum volumus aliquid propter eundem finem, propter quem Deus illud vult. Quibus ita positis ad rei propositæ explicationem, sequentes regulæ seu propositiones prædicte statuantur.

Responsio quo ad diuinam voluntatem præipientem, prohibentem, consulentem, aut permitentem.

SECTIO II.

Prima est, voluntatem nostram deliberatam, debere ex obligatione conformari diuinæ voluntati præipienti, vel prohibenti aliquid. Ratio patet; quia istiusmodi voluntas diuina, est ea qua Deus vult nos teneri ad aliquid agendum, vel ad non agendum; ac quæ præceptis ipsius est expressa, ac nobis intimata: voluntas quidè præcipiens præceptis affirmatiuis, & prohibens, negatiuis prout lib. II. expõsitum est c. 4. in declaratione regulæ. 3.

Secunda propositio est, hominem non obligari ad conformationem suæ voluntatis cum diuina consulente. Ratio est quia cõsulens non imperat, nec vult obligare ad obseruationem eius quod consulit; sed illud relinquit in arbitrio ex c. Quisquis 14. q. 2. alioqui nihil esset in quo consulens à præipientem distingueretur.

Tertia propositio est: voluntatem nostram, diuinæ mala permittentem conformandam quidem esse hoc nomine, quod nobis placere debeat Deum illa permittere, pro ea quam gerit omnium rerum vniuersali providentia (per quam, Deut. 32. de illis tanquam mel de petra, oleum de saxo durissimo nouit multa bona elicere debeant, neque debeamus eis obfiteri. Prior pars confirmatur: quia nolle, seu repudiare aliquid, quatenus Deus illud vult, est repudiare diuinam voluntatem: quod bene, & honestè fieri non potest. Cum enim quidquid Deus vult, semper velit propter bonum aliquem finem, & sub ratione boni, nemo potest bene, & honestè nolle id, quod Deus vult, sub ea ratione qua illud vult. Posterior verò pars ex eo patet: quod per talem permissionem, non innotescat nobis Deum velle, vt talia mala velimus; im-

Valerij Tom. I. Pars III.

mo ex ipsius præceptis intelligatur oppositum: hoc est, velle vt nolimus talia mala: eaque quantum possumus impediamus. Sic etiam si constet nihil in mundo accidere, nisi Deo permittente: non ideo tamen quis videns domum suam, vel proximi conflagrare, tenetur id velle, sed potius nolle, & quantum potest conflagrationem impedire. Sicut & filius videns patrem diuina permissione in necessitate constitutum, tenetur ei subuenire ad illam depellendam. Et maritus aduertens uxorem se aliis prostituere, tenetur eam impedire: & sic de aliis infinitis.

Responsio quo ad diuinam voluntatem operantem.

SECTIO III.

Quarta propositio est: non obligari hominem ad voluntatem suam cum diuina operatione conformandam in re volita: hoc est, non teneri velle aut nolle aliquid, eo ipso quod Deus velit, aut nolit illud facere. Hæc manifesta est quando talis Dei voluntas fuerit incognita, cum impossibile sit incognito conformare voluntatem suam, quæ fertur tantum in cognitum, neque ad impossibile quisquam obligetur. Hinc Abrahamus rectè voluit immolare filium suum, quod Deus volebat, vt euentus docuit. Et Dauid rectè voluit ædificare templum, & D. Paulus stimulo carnis carere, quod Deum nolle ipsi postea indicatum est. Quando verò nota quidem fuerit voluntas diuina, sed non perfectè: vt quando non constat, comminacione tantum, an etiam asserendo Deus proponat se aliquid velle facere (prout accidit Ninuitis Ionæ 3.) neque hominem teneri ad dictam conformitatem, constat ex eo, quod Dauid 2. Reg. cap. 12. ieiunauerit, & orauerit pro filio suscepto ex adulterio, ne moreretur. cum prius à Nathan propheta didicisset illum Dei voluntate esse moriturum.

Immo neque teneri etiam si fuerit perfectè nota, patet per illud quod Act. 21. Christiani bona voluntate volebant D. Paulum Ierosolymam proficisci, ne pateretur ea, quæ per Agabum prophetam didicerant ipsum esse passurum. Et quod idem D. Paulus ex cap. 1. epistolæ ad Philipp. cupiebat dissolui & esse cum Christo: sciens aliam esse Dei voluntatem prout ipse insinuaui, cum paulo post dixit: Scio quia manebo & permanebo vobis omnibus. Accedit ratio: quia voluntas diuina, cui tanquam propria regulæ nostram conformare tenemur, non est ea qua ipse vult facere vel omittere aliquid: sed qua vult nos velle aliquid facere vel omittere: Quod à simili confirmatur. Religiosus enim tenetur suam voluntatem cum voluntate sui Prælati conformare in illis, in quibus subiicitur: sicut omnes homines tenentur in omnibus suam voluntatem conformare cum diuina. Quare sicut Religiosus non obligatur suam voluntatem conformare cum voluntate sui Prælati, nisi cum hæc illi proponitur tanquam iniungens aliquid volendum, aut nolendum: faciendum, aut non faciendum: ita nec communiter tenentur homines suam voluntatem conformare cum diuina, nisi proponatur illis tanquam volens ipsos aliquid velle aut nolle facere; aut non facere.

Hic autem quædam obseruare oportet. Primum est, idem ob diuersos fines posse licitæ volitionis, & licitæ nolitionis obiectum esse: vt passio Christi quatenus fuit afflictio innocentis, est obiectum licitæ nolitionis: quatenus autem fuit redemptio humani generis, obiectum est licitæ volitionis. Vnde intelligitur, quomodo id quod est obiectum rectæ volitionis diuinæ, possit quoque esse obiectum rectæ nolitionis humanæ. Nam id quod Deus, respiciens vniuersalissimum finem rerum omnium, quarum habet providentiam, iuste ac sanctè vult, homo respiciens finem aliquem particularem honestum, potest licitè nolle: sicut mortem homicidæ quam Iudex iuste vult respiciens, vt ex officio tenetur, bonum commune tanquam finem: vxor eiusdem homicidæ, quæ non commune bonum reip. sed priuatum, suæ familie ex officio respicit, potest licitè talem mortem nolle.

Secundum est, hominem posse licitè conformare suam voluntatem diuinæ operati: volendo scilicet fieri, quod Deus facit. Ratio est: quia cum certum sit, Deum qui operatur, id ipsum velle propter motuum honestissimum, & aliquem finem optimum; etiam si ignoremus quodnam sit tale mo-

Xx

tium

tuum, ac quifnam talis finis, sanè semper possumus illud, quod Deus vult, eatenus velle, quatenus ipse id ipsum vult: seu in communi velle propter mortuum, & finem propter quem Deus illud idem vult.

Tertium est: cum id quod Deus vult, est contra particularem aliquem finem, quem homo tenetur velle, si talis diuina voluntas cognoscatur, eum cui cognita est, non teneri illud nolle, sed posse ipsi diuinæ voluntati contrariæ se conformare. Sic filius non tenetur velle æternam salutem patris sui mortui in heresi, aut in alio peccato mortali: quem scit Dei voluntate absolutam, additum esse æternæ miseræ.

66. Quartum est actus nostræ voluntatis, à voluntate diuina discordantis in re volita, non esse absolutos, qui explicantur per verba Volo, aut nolo id fieri: sed conditionatos, qui explicantur per verba; vellem, aut nollem id fieri. Ratio est: quia opera Dei non sunt sita in nostra potestate: nec vquam voluntas nostra fertur absolute in id, quod ei, vt non situm in sua potestate, seu vt impossibile proponitur, sed fertur tantum conditionate: nempe si fieri posset: hoc est, vult tantum cum hac conditione si per impossibile, alia quam est Dei voluntas, esset: vt vsuuenit ei qui dicit vellem, aut nollem illud sita Deo placeret.

67. Quinta propositio est: voluntatem nostram debere diuinæ operanti conformari in actu volendi; hoc est, debere velle, aut nolle quidquid vult Deus, illam velle aut nolle, etiam si id tale esset, quod Deus ipse nolit: vt Abrahamus debuit velle: sacrificare filium suum; quod Deus voluit ipsum velle, quamuis, vt euentus docuit, ipse nollet talem voluntatem executioni mandari. Quam propositionem ratio confirmat, quia talis voluntas Dei, est regula ad quam tenemur nostram conformare: quãdoquidem est ea quæ præcipientis vel prohibentis habet rationem.

Sexta propositio est: non obligari hominem ad voluntatem suam diuinæ conformandam in modo volendi: seu non teneri semper velle ex charitate, ex qua Deus vult. Hæc ex eo probatur, quod talis obligatio nec sit ex natura rei: quia nihil alioqui homo charitate destitutus velle posset sine peccato, quod absurdum esse patet per antedicta, libr. 13, numero 15. nec item sit ex aliquo præcepto: quia nullum extat quod nos obliget ad volendum semper ex charitate.

Vltima propositio est: hominem obligari ad voluntatem suam diuinæ conformandam in formali ratione volendi. Cum autem hæc duos sensus habere possit: alterum debere hominem quidquid vult, necessario velle propter gloriam Dei: propter quam ipse vult omnia, quæ vult. Alterum debere hominem quidquid vult, necessario velle propter aliquem finem Deo gratum: qualis est non tantum ipsa Dei gloria, sed etiam quicumque alius finis honestus, & medio quo queritur aptus: isto posteriori sensu illa intelligenda est iuxta sensum antedicta in eodem & 12. præsertim cap. 3. de sine debito actuum humanorum.

CAPVT VIII.

De conscientia erronea quatenus ex obligatione voluntas nostra debet ei conformari.

SVMMARIVM.

68. Conscientia erronea quadam ex: usabilis, & quadam inexcusabilis est: & nonnunquam per modum consilij, nonnunquam per modum præcepti contingit.
69. Obligatio est non contraveniendi conscientia erronea, quantumcumque ea sit culpabilis.
70. Quale peccatum sit, quod committitur agendo contra conscientiam erroneam.
71. Obligatio est conformandi se conscientia erronea inuincibili præcipienti, aut prohibenti.
72. Id quod sit per ralem conformationem, etiam si dici possit opus bonum, ad illud tamen inducere non licet.
73. Non licet conformare se conscientia erronea vincibili præcipienti, aut prohibenti, sed ea deponenda est.
74. Liberum autem est sequi vel non sequi consulentem: & qua sit obligatio eam deponendi.

75. Depositio conscientia erronea sine causa ex sola animi libidine quatenus à peccato excuset.

76. Septem causa ex quibus provenit error conscientia.

77. Conscientia perplexitas nunquam contingit ex rei difficultate, sed tantum ex hominis fatua opinione.

78. Quo modo ex cordis puritate error oritur.

68. **P**renotandum est, conscientiam erroneam procedere vel ex ignorantia vincibili, & dici culpabilem, siue inexcusabilem: vel ex ignorantia inuincibili, & dici inculpabilem, siue excusabilem. Ratio est, quoniam illa, sicut & ignorantia ex qua provenit, contingit circa illud quod homo potuit, & debuit scire: hæc verò circa illud quod non potuit, vel non debuit scire.

Prænotandum est secundò, conscientiam erroneam, iudicando de rebus agendis secus quam par est, posse contingere dupliciter: primò quidem per modum consilij & liciti: nempe dictando bonum, licitumque esse aliquid facere, cum sit illicitum: vel contra. Secundò verò, per modum præcepti, vel prohibitionis; nempe dictando aliquid faciendam vel omittendam esse sub præcepto, & cum obligatione ad peccatum; vel contra: cum secus res se habeat. Quod rursus potest contingere, aut circa actiones indifferentes: nimirum has proponendo tanquam præceptas à Deo, vel prohibitas, cum non sint: aut circa actiones de se bonas; nempe dictando eas esse à Deo prohibitas: aut demum circa actiones de se malas, dictando eas bonas esse. Quibus ita positis sequentes regulæ, seu propositiones practicæ generales statuuntur ad rei propositæ explicationem.

Obligatio non contraveniendi conscientia erronea.

SECTIO. I.

69. **P**rima est, vt conscientiam rectam sic & erroneam non modo inculpabilem, sed etiam culpabilem obligare voluntatem ad non contraveniendū eis, ita vt peccet contraveniens. Hæc probatur: quia non tantum qui facit, sed etiam qui credit se facere id, in quo displicet Deo, contemnit voluntatem & legem Dei, contra quam se facere putat: & per consequens reus est culpæ in Deum: sicut & ille reus est læsæ Maiestatis, non modo qui Regem, sed etiam qui eum, quem regem esse existimat, percutit, iuxta illud quod in cap. Cum voluntate De sent. excomm. habetur, voluntate, & proposito maleficia distinguit. Ille autem qui vult agere, aut agit contra conscientiam erroneam dictantem per modum præcepti, vel prohibitionis, vult agere, aut agit id, in quo credit se displicere Deo, ipsiusque voluntati, & legi contravenire, vt patet à simili. Si enim præceptum Regis non veniret ad populum, nisi per certum aliquem præconem: hoc denuntiante aliquid præceptum esse à rege, etiam si non esset, reuera populus contraveniens, haberetur contempтор Regis. Pari ergo ratione, voluntas ad quam præceptum Dei non venit, nisi intellectu illud instat diuini præconis proponente: tenetur ipsi intellectu non contravenire, quoties is proponit aliquid per modum præcepti, vel prohibiti: etiam si non esset reuera præceptum vel prohibitum: sique contraveniat, peccat: vt ex D. Paulo ad Rom. c. 14. & 1. Cor. c. 8. discimus, peccasse in primitiua Ecclesia eos, qui carnes idolis immolatas comedebant contra conscientiam dictantem (erroneè tamen) id esse eis illicitum.

Cæterum contra conscientiam agere (vt D. Thomas docet in quodlibet. 8. art. 15.) peccatum est tale quale esse conscientia ipsa dicit. Ratio est: quia in tali actione, agens, quantum est in ipso, vult quale esse conscientia dicit, peccatum committere. Vnde si cui conscientia dicit peccatum esse mortale in templo sperere, peccat mortaliter ibi sperando: si esse veniale, peccat venialiter; nisi vt idem D. Thomas excipit, materia fuerit mortalis, & error culpabilis, tanquam proveniens ex ignorantia rei, quam potest quis, & tenetur scire. Nam in tali casu etiam si conscientia dicit certum quid agere, peccatum esse tantummodo veniale, agens tamen peccabit mortaliter: ignorantia ipsius minime excusante, sicut si inuincibilis esset. De qua in præcedent. lib. 11. cap. 3. egimus. Itaque qui fornicatur, inquit D. Thomas, culpabiliter credens simpliciter fornicationem tantum esse peccatum veniale, non venialiter, sed mortaliter peccat. Similiter si quis

in tem.